

Dumnezeu cu mila !

Citind interviurile acordate de actorii români (multe, apărute chiar în revista noastră), e greu să nu observi frecvența cu care se ivește în discursul lor cuvântul „Dumnezeu”. Și nu numai atunci când e vorba despre viața particulară a celui interviuat, despre dorințele și credințele lui ca persoană oarecare, „civilă”, ci și atunci când se discută despre meseria sa. Foarte adesea, evocând împrejurările studierii unui rol sau momentul interpretării lui pe scenă, într-o reprezentație ori alta, actorul român, în special cel tânăr, recurge la expresii precum: „A vrut Dumnezeu să fie bine”, „Dumnezeu a ținut cu mine”, „L-am simțit pe Dumnezeu în preajmă” etc. În variantă mai modestă și mai poetică, divinitatea supremă e înlocuită cu „Îngerul”: „S-a pogorât (sau nu s-a pogorât) Îngerul”. În traducere liberă – și liber-pansistă –, asta înseamnă „În cutare seară am jucat bine (sau prost)”.

Se poate deduce de aici că actorul român, mai ales cel tânăr, e o ființă profund religioasă și care, în plus, ține să-și afirme convingerile nu numai în biserică sau acasă, ci și în lume, adică în mediile de informare. Uneori, chiar așa și este (deși, mi se pare, un credincios autentic ar trebui să evite a lua numele Creatorului în deșert), alteleori el nu face decât să se conformeze modelului pioșeniei declarative, lansat cu succes după 1989. Dincolo însă de aceste posibile motivații, în fervoarea religioasă aplicată atât de insistent chestiunilor referitoare la profesie se lasă recunoscută, cred, o concepție adânc și multilateral nocivă: actorul român pune reușitele și nereușitele sale nu pe seama propriei priceperi sau nepriceperi în meserie (ori măcar a

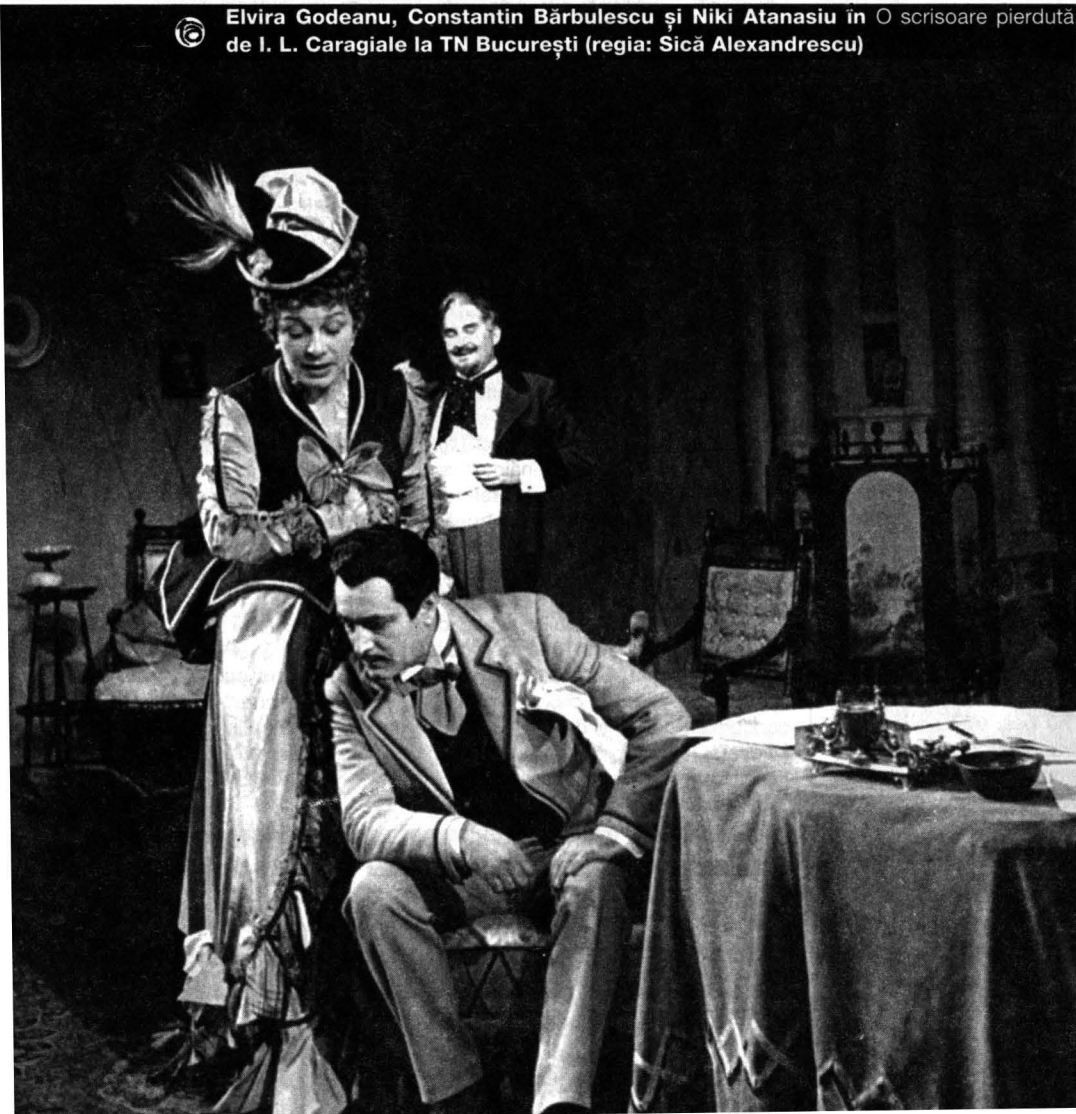
oscilațiilor regretabile cu care o practică), ci pe seama voinței supreme căreia, bineînțeles, nimeni și nimic nu-i poate sta împotrivă. Cu alte cuvinte, nu el, actorul, e de vină că, neînvățându-și bine rolul, bâlbaie replicile, că, neantrenându-se suficient, își pierde suflul în mijlocul unei tirade, că, necontrolându-și emisia vocală, urlă sau șoptește când ar trebui să vorbească normal, ci „Îngerul”, care, în seara cu pricina, și-a întors fața de la el. Eventual, către unul sau altul dintre parteneri.

Lăsând gluma la o parte – deși zic zău lui Dumnezeu că n-am prea glumit! –, cred că actorii noștri, și mai ales cei din generația tânără, sunt tentați să privească nepermis de superficial tot ceea ce ține de pregătirea profesională efectivă, de **tehnica** meseriei, dând credit excesiv **inspirației**, denumire laică, în fond, a aceleiași forțe supranaturale. Este aici, poate, un dispreț deopotrivă latin și bizantin față de munca tenace și

Radu Beligan în Revizorul de N. V. Gogol la Naționalul bucureștean

Elvira Godeanu, Constantin Bărbulescu și Niki Atanasiu în O scrisoare pierdută de I. L. Caragiale la TN București (regia: Sică Alexandrescu)

migăloasă prin care anglo-saxonii și germanicii, de pildă, își modelează capacitățile pentru a obține rezultate dacă nu strălucitoare, cel puțin temeinice. Este însă, mă tem, și un efect al tranziției incomplete și dezorganizate de la școala de teatru de tip stanislavskian, considerată învechită și, cine știe, reacționară, la o formulă de teatru destul de vagă în contururi, impropriu asimilată spiritului occidental și socotită mai „liberă”. Născută pe vestigiile căutărilor de limbaj scenic ale lui Artaud (printre alții) și alimentată de redescoperirea entuziastă a commediei dell'arte, cu splendidele ei canoane (!) de improvizație și bravură fizică, această formulă – botezată când „teatru de imagine”, când „teatru de mișcare” – pare să dea mai multă satisfacție atât regizorilor, cât și actorilor, flatându-le inventivitatea, creativitatea, pe scurt libertatea. În raport cu ce? Desigur, cu textul și cu închipuirile constrângeri reprezentate de acțiune, de personaje și de relațiile dintre ele. Luată întocmai drept ceea

Natură moartă cu demisie

ce este, adică drept o metodă, printre altele, de a face teatru și utilizată ca atare, ea a produs în lume o serie de spectacole admirabile, fără a deveni însă un scop în sine. A devenit așa ceva abia pe meleagurile noastre teatrale, aprig pornite pe combaterea oricărei lumini de la Răsărit, inclusiv a celeilalte metode, aceea stanislavskiană, cu prescripțiile ei de „trăire” și adevăr psihologic. Aici a fost, pe deasupra, metisată cu elemente nedigerate de „ritual”, „mister”, „miracol” ș.a.m.d., preluate de-a valma din mitologia păgână și din tradiția creștină.

Urmarea concretă a acestei combinații aiuritoare, degustată cu voluptate de către unii pedagogi – profesorii de actorie și regizorii „non-conformiști”, regizorul fiind și el, la urma urmei, un pedagog –, este apariția, în ultima vreme, a promoții întregi de actori incerti, aproximativi, copie fidelă a procedeelelor folosite pentru instruirea lor. Sunt actori care nu știu să poarte un costum pe scenă (costumul, chiar cel contemporan, fiind, fără îndoială, ceva demodat, anacronic, a fost înlocuit cu veșnicele cămeșoaie și eternii „colanți”), actori care nu știu unde să-și țină mâinile nici când vorbesc, nici când tac, actori care nu știu să se așeze firesc pe (și nici să se ridice firesc de pe) un scaun, actori inapți să rostească „bună ziua” pe orice ton intermediar între tipăt și mormăială, actori cu figuri imobile și ochi goi, precum măștile tragediei antice și ale comediei renascentiste. Sunt actori incapabili să **construiască** un personaj, să-i dea viață pe scenă, să-l **individualizeze** prin acele infinite nuanțe de mimică, gest și intonație care fac, în realitate, deliciul oricărui iubitor de teatru. Și, de fapt, al oricărui **profesionist** de teatru.

Ar fi fost de așteptat ca abandonarea metodei – hai să-i zicem – realiste și adoptarea metodei contrare, căreia nu știu cum să-i zic, să fi produs cel puțin excelenți acrobați, virtuozii ai improvizăției, ai cântului și dansului etc. Nu s-a întâmplat nici asta. Zdrobitoarea majoritate a actorilor tineri se mișcă greoi și dezordonat, gâfâie și transpiră după trei genuflexiuni și cinci fandări, cântă mediocru și dansează fără grație; cât despre abilitatea de a improviza... Cauza acestei situații stă în faptul că nici însușirea noii metode nu se petrece în virtutea unor reguli clare și a muncii enorme pe care ea o impune. Și aici, „inspirația” a fost preferată tehnicii.

Or aceasta e, după părerea mea, cheia problemei: dincolo de orice metodă, curent sau tendință stilistică, actoria, înainte de a fi artă, trebuie să fie **meserie**. Sau, dacă acest termen nu sună destul de „elevat”, **profesie**. Nu profesie de credință, ci profesie practică cu seriozitate, conștiinciozitate și, mai ales, pricepere. Că poate fi așa ne-au demonstrat actorii lui Dodin, actorii lui Strehler, actorii trupelor britanice. Că trebuie să fie așa ne vor demonstra noile structuri organizatorice care, mai devreme sau mai târziu, vor apărea și în România. Ca să poată obține un contract, actorul român, mai ales tânăr, va fi nevoit să renunțe a aștepta „pogorîrea Îngerului” și să se transforme într-un profesionist veritabil. Spre consolare, îi rămâne dictonul „Dumnezeu ajută pe cel cese ajută singur”.

ALICE GEORGESCU

P.S. A se observa că nicăieri, în cele de mai sus, nu am apelat la cuvântul magic **talent**. Nici nu era nevoie. Căci... există oare actor român fără talent?

Se știe că marea nenorocire a doctrinelor religioase sau sociale o constituie maniera autoritar-categorică în care sunt enunțate sau impuse. Cronica teatrală suferă, la rândul-i, de această meteahnă. Personal, mă număr printre cei ce repudiază felul dictatorial în care sunt concepute criticile teatrale sau de orice fel, în genul „a fost bine”, „a fost rău”. Oricine are dreptul să-și exprime părerea despre un act cultural, dar, când este exprimată public, ea devine automat un bun public și emițătorul are datoria morală de a se face cunoscut în datele lui biografice, pentru ca noi, beneficiarii, la rândul-ne cu biografii care mai lustruite, care mai prăfuite, să știm **cine** este cel care a spus ce a spus și, respectiv, **cine** este cel care a scris ce a scris.

Propuneam unui cărturar, căruia îi port un fidel respect, ca orice demers critic, la nivelul oricărei secțiuni, să înceapă cu sintagma „după părerea mea”. Ar fi o scuză a criticului în fața celor care cred că a greșit și o ușurare a celor care, criticați fiind, pot să exclame liniștiți: „Asta e” sau „imbecilul”.

Bucuria fiecărei premiere din ultima parte a existenței mele a fost constant diluată de apariția aceluiasi grup, cenușiu și monoton în linia discursului. Agresivitatea slugarnică de care dă dovadă în asemenea situații o mediocritate binecunoscută a lumii teatrale este uimitoare. Pentru că răul este asociativ, mai dansează în această horă, bolnavă și duhnitoare, unul dintre stăpânii meselor pătate de băuturi ieftine, împreună și cu un bărbat în fustă, urât, gras, asudat și tabagic, pe care rușinea l-a ascuns sub câteva nume în spatele unui ziar. Nu dezvălui, deocamdată, identitatea celor care intră în compoziția acestui grup. Ar fi un atac la pudoare.

Îmi aduc aminte, aparent fără nici o legătură, de vorbele lui Jonathan Swift: „Singurul semn că s-a născut un lucru bun: imediat se va forma o conjurație a imbecililor împotriva lui”. Este o consolare și, în același timp, o formă intelectuală de desemnare.

Cred în teatrul care emoționează, în forța gândului, în dictatura ideii. Cred în teatru, indiferent de categoria stilistică ce îl impune. Cred și sunt interesat, în egală măsură, de teatrul simbolist, metaforic, constructivist, nebun sau necomun, ce poate revoluționa sau crea, la rândul-i, o manieră plicticoasă și condamnată, ce cred că i-a îngenucheat și supus pe mai-sus-amintiții mei contemporani.

Și, pentru că instituțiile adiacente teatrului, ce ne conțin și mă

conțin, s-au politizat exagerat, așa încât au devenit irespirabile, ținând cont de infirmitatea mea politică, vă rog să-mi primiți această demisie publică din toate funcțiile avute până acum, inclusiv cea de vicepreședinte al Societății Teatrale Române. Veți continua să mă găsiți în teatre, ca actor, regizor, scenograf sau grafician, împotriva voinței detractorilor mei, fără de care viața ar deveni o zdreanță umedă și inutilă.

■ **HORAȚIU MĂLĂELE**

© Horațiu Mălăele...

...și Ion Caramitru,
în viziunea
caricaturistului H.M.

